

Afghanistan als 'failed state'

In hoeverre kan Afghanistan door verschillende periodes heen worden beschouwd als een 'failed state'?

Hetty van Delden
Studentnummer: s4373731
Bachelorscriptie
Scriptiebegeleider: W. van Meurs
2016/2017

Inhoud

Inleiding	3
De definitie van een 'failed state'	5
Hoofdstuk 1: Afghanistan in een notendop	8
Hoofdstuk 2: Van koninkrijk tot republiek	9
Hoofdstuk 3: De Russische invasie en de Afghaanse oorlog	15
Hoofdstuk 4: Het einde van de Sovjet-Unie als beginpunt van nieuwe onrust	19
Hoofdstuk 5: De 'War on Terror'	23
Conclusie	25
Bibliografie	27

Inleiding

Er is geen sluitende definitie voor het begrip 'failed state'. Een staat wordt over het algemeen aangeduid als mislukt als een overheid geen macht meer kan uitoefenen binnen haar eigen grondgebied. Het niet meer uitoefenen van macht door de overheid kan verschillende oorzaken hebben, over deze oorzaken is veel discussie. Geen enkele situatie is hetzelfde, daarom is het moeilijk om vast te stellen wanneer een staat wel beschouwd kan worden als mislukt en wanneer niet. Voor elk land moet worden bekeken of het land voldoet aan kenmerken die worden toegeschreven aan een 'failed state'. Als een land niet voldoet aan alle kenmerken, maar wel aan enkele daarvan, is het land dan nog steeds te definiëren als een 'failed state'?

Fund for Peace geeft een indicatie van wat fragiele staten zijn, ze maken hierin onderscheid door landen onder te verdelen in elf categorieën (van *Very High Alert* tot aan *Very sustainable*). Fund for Peace geeft een indicatie aan voor risicovolle en fragiele staten, maar stelt daarmee niet dat deze staten ook mislukt zijn. Afghanistan wordt door Fund for Peace aangeduid als één van de meest fragiele staten in de wereld. Ze staan momenteel op de negende plek in de index, met de aanduiding *High Alert*.¹ Afghanistan valt daarmee niet onder de allerhoogste risicogroep, *Very High Alert*. Daaronder vallen landen als Syrië, Somalië, Sudan en de Centraal Afrikaanse Republiek, zij scoren slechter volgens de index. Toch behoort Afghanistan tot de meest fragiele staten ter wereld. Om te bepalen wat fragiele staten zijn en wat niet maakt het Fund for Peace onderscheid in sociale, economische en politieke indicatoren.

Onder sociale indicatoren vallen situaties en omstandigheden die druk uitoefenen op de bevolking, bijvoorbeeld ziektes, voedseltekorten en de aanwezigheid van vluchtelingen. Als de overheid niet in staat is om deze problemen aan te pakken, dan scoort een staat hoog op de index. Economische indicatoren worden gekenmerkt door armoede, werkloosheid, ongelijke kansen op de arbeidsmarkt, inflatie en het bruto binnenlands product (BBP). Politieke indicatoren zijn volgens het Fund for Peace de mate van corruptie, drugshandel, democratie, voorzieningen als gezondheidszorg en onderwijs, mensenrechten en de mate van veiligheid. De mate van veiligheid wordt bepaald door de aanwezigheid van conflicten, opstanden en protesten, bombardementen en de hoeveelheid politieke gevangenen.

Afghanistan scoort volgens de index relatief hoog (en dus slecht) op de politieke indicatoren, in vergelijking met andere hooggeklasseerde landen. Afghanistan heeft de hoogst mogelijke score op het onderdeel veiligheidsapparaat, dat de mate van interne conflicten, opstanden en protesten weergeeft. In het aanbieden van publieke diensten als gezondheidszorg, onderwijs, infrastructuur en de bestrijding van criminaliteit scoort de staat slecht, evenals de legitimiteit van de Afghaanse regering. Op sociaal gebied komt Afghanistan er ook niet goed vanaf, de Afghaanse overheid is niet in staat om problemen met betrekking tot ziekten, natuurrampen of voedseltekorten op te lossen. Er zijn veel mensen op de vlucht, deze vluchtelingen komen voort uit de slechte situatie die ontstaat

¹ The Fund for Peace, 'Fragile States Index', *The Fund for Peace* <<http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2016>> [geraadpleegd 29-9-2016]

door het gebrek aan optreden van de overheid op zowel sociaal, politiek als economisch gebied.² De economische situatie in het land kan nog steeds worden aangeduid als een slechte situatie, maar Afghanistan scoort daarin beter dan de andere hooggeklasseerde landen.

Afgaande op de bevindingen van Fund for Peace is te stellen dat Afghanistan tot de meest fragiele staten ter wereld behoort. Dat maakt Afghanistan nog niet per definitie tot een mislukte staat, er is namelijk geen sluitende definitie voor het begrip 'failed state'. Over het begrip zijn er verschillende visies die bepalen of een land tot een 'failed state' kan worden beschouwd. In hoeverre kan Afghanistan worden beschouwd als een 'failed state' volgens deze verschillende standpunten?

Afghanistan heeft in de afgelopen decennia te maken gekregen met wisselende regimes. Na de Tweede Wereldoorlog begon Afghanistan als een koninkrijk. Na de staatsgreep van Mohammed Daoud werd het land uitgeroepen tot een Republiek. Ook heeft Afghanistan lange tijd onder directe invloed van buitenlandse landen gestaan. De Sovjet-Unie had grote invloed in de jaren '80, aan het begin van de 21ste eeuw volgden de Verenigde Staten. Al deze verschillende regeringsvormen hebben echter niet kunnen voorkomen dat Afghanistan in als een mislukte staat wordt aangeduid. De vraag rijst op in welke opzichten Afghanistan tijdens de verschillende regimes kan worden gekenmerkt als een 'failed state'.

² The Fund for Peace, 'the Indicators', *The Fund for Peace* <<http://fsi.fundforpeace.org/indicators>> [geraadpleegd 30-11-2016]

De definitie van een 'failed state'

Status Quaestionis

Het einde van de Tweede Wereldoorlog leidde tot grote veranderingen op het wereldtoneel. De Sovjet-Unie en de Verenigde Staten werden de nieuwe twee grootmachten. De eerdere grootmachten, Het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk, verdwenen naar de achtergrond. Na de Tweede Wereldoorlog streefden veel koloniën naar onafhankelijkheid. Landen in Azië en Afrika beriepen zich op het recht op zelfbeschikking. De dekolonisatie wordt aangemerkt als het beginpunt van de 'failed states'. Na de Tweede Wereldoorlog werd vooral prioriteit gegeven aan het zelfbeschikkingsrecht, in plaats van te kijken naar de daadwerkelijke 'overlevingskansen' van een staat. Men dacht niet aan de kans dat een natie niet in staat zou zijn om zichzelf te kunnen besturen. Vervolgens leidden burgeroorlogen, het instorten van de overheid en economische crises ertoe dat er geweld en anarchie ontstonden. Ondanks dat de voormalige koloniën nog wel economische steun kregen nadat ze onafhankelijk waren geworden, kon deze steun niet voorkomen dat de economieën tot stilstand kwamen.

Toch ontstaan 'failed states' niet alleen in voormalig koloniën.³ Ook landen die vielen onder de Sovjet-Unie en Joegoslavië hebben aangetoond dat zij niet de capaciteit bezaten om een volwaardige regering op te zetten. Ook Charles T. Call, Anna Simons en David Tucker erkennen dat staten die ontstonden na het uiteenvallen van Joegoslavië ook kunnen worden aangemerkt als een 'failed state'.⁴ Voorgaande auteurs schreven hun tekst na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. Zij laten zien dat niet alleen koloniën als mislukte staat kunnen eindigen. Zij zien dat het uiteenvallen van een grote staat, de Sovjet-Unie of Joegoslavië, ook een oorzaak kan zijn voor een mislukte staat. Na het ineensinken van deze grote staten werden de gebieden aan hun lot overgelaten. Een gebrek aan bestuurlijke ervaring, zwakke burgerlijke instituties, etnische geschillen en geen economische vooruitzichten leiden in dit geval ook tot het mislukken van een staat. Deze criteria komen overeen met de criteria die voor de voormalige koloniën werden gehanteerd.

'Failed states' werden in de jaren '90 vooral aangeduid als staten die niet functioneren, waarbij regering niet in staat is om het land binnen zijn eigen grenzen te controleren. Robert I. Rotberg hanteert een uitgebreide lijst van criteria. Rotberg maakt hierin een onderscheid tussen sterke staten, zwakke staten en 'failed states' op basis van de voorziening in politieke diensten. De belangrijkste dienst is volgens hem *human security*: het waarborgen van veiligheid voor individuen en groepen. Andere politieke diensten (een rechtssysteem, gezondheidszorg, onderwijs enz.) kunnen pas bereikt worden als de veiligheid gewaarborgd wordt. Bij sterke staten zijn al deze voorzieningen aanwezig, zwakke staten bezitten sommige van deze voorzieningen. Hoe minder voorzieningen staten bezitten, hoe meer ze in de richting komen van de 'failed state'. De categorisering van 'failed states' wordt niet alleen gemaakt op basis van aan- of afwezigheid van geweld. In zijn tekst geeft Rotberg ook nog enkele voorwaarden voor een 'failed state'. Enkele voorbeelden van de voorwaarden die hij aankaart zijn: het bestaan van een disharmonie tussen verschillende

³ Gerald B. Helman en Steven R. Ratner, 'Saving failed states', *Foreign Policy* 89 (1992-1993), 3-20.

⁴ Charles Call, 'The fallacy of the 'failed state'', *Third World Quarterly*, 29:8 (2008), p. 1491-1507.
en Anna Simons en David Tucker, 'The misleading problem of failed states: A 'Socio-Geography' of Terrorism in the Post-9/11 era', *Third World Quarterly* 28:2 (2007), 387-401.

gemeenschappen, de groei van crimineel geweld, niet-werkende bureaucratische overheidsinstituties (waarbij alleen de militaire macht haar integriteit behoudt), een laag BBP en groepen die op zoek gaan naar autonomie.⁵ Deze voorwaarden zijn op zichzelf niet voldoende voor het ontstaan van een mislukte staat, maar kunnen daar wel aan bijdragen.

De aanslagen van 11 september zorgden voor een breekpunt in het debat. De term 'failed state' is na 9/11 van betekenis veranderd. Ook Charles Call en Ulrich Schneckener (2004) geven aan dat de terroristische aanslagen een belangrijk omslagpunt zijn. Voor de aanslagen van 11 september werd het concept vooral gekenmerkt door het gebrek aan capaciteit om de eigen bevolking van primaire behoeften, zoals veiligheid, welvaart en rechten, te voorzien. Na de aanslagen wordt het concept vooral in verband gebracht met de bedreiging richting westerse/rijkere landen en staat het in dezelfde lijn als de 'war on terror'.⁶

Na de aanslagen van 11 september werd er al snel een verband gezocht tussen 'failed states' en terroristische organisaties. De minister van Buitenlandse zaken tijdens de regering van Bush, Condoleezza Rice, was één van de velen die dit verband trok. Zij stelde: 'weak and failing states serve as global pathways that facilitate ... the movements of criminals and terrorists'.⁷ Rice beweert hier dat zwakke en mislukte staten een toevluchtsoord voor terroristen zijn. Voor de Verenigde Staten was dit dan ook een reden om invallen te plegen in Afghanistan en Irak, de 'war on terror' was op die manier gelegitimeerd. De broedplaatsen voor terrorisme in 'failed states' zorgden immers voor een bedreiging voor westerse landen. Volgens Anna Simons en David Tucker is de veronderstelling van een verband tussen terrorisme en 'failed states' ongegrond, daarmee halen ze de uitspraak van Rice onderuit. Simons en Tucker stellen dat het veel te ingewikkeld is voor een inwoner van een 'failed state' om langs de grenscontroles te komen, met een doel om daarna een aanslag te plegen in een ander (westers) land. De praktijk wijst ook uit dat maar weinig terroristen afkomstig zijn uit deze gebieden, tijdens de aanslagen van 9/11 kwam slechts één van de terroristen uit een 'failed state'.

Charles Call zet zich af tegen de kenmerken die Rotberg toeschrijft aan 'failed states'. Call vraagt zich af of een staat alleen als 'failed' kan worden gekenmerkt als het aan *alle* voorwaarden van Rotberg voldoet, volgens Call is dit namelijk niet het geval. In veel gevallen wordt er dan gesproken over zwakke staten, 'failing states' of quasi-states.⁸ Charles Call zet in zijn tekst 'The fallacy of the failed state' uiteen dat een staat niet per definitie mislukt is als het niet aan de voorwaarden kan voldoen. In sommige gevallen kunnen niet-institutionele organisaties wel voldoen aan de politieke diensten die Rotberg beschrijft, maar de overheid zelf niet. Ook wel 'functional equivalents' genoemd, onder andere Martha Finnemore en Judith Goldstein maken gebruik van deze term.⁹ Charles Call zou een

⁵ Rotberg, R. I., *State failure and state weakness in a time of terror* (Washington, 2003), p. 1-24.

⁶ Call, 'The fallacy of the 'failed state'' (2008), p. 1491. En: Ulrich Schneckener, *States at Risk: Fragile Staaten als Sicherheits- und Entwicklungsproblem* (Berlijn, 2004), p. 5-6.

⁷ Condoleezza Rice, 'The promise of democratic peace: why promoting freedom is the only realistic path to security', *Washington Post*, 11 December 2005, B7 geciteerd naar: Simons en Tucker, 'The misleading problem of failed states', 387.

⁸ James A. Piazza, 'Incubators of terror: Do failed and failing states promote transnational terrorism?', *International Studies Quarterly* 52:3 (2008), 469-488, alhier 471.

⁹ Martha Finnemore en Judith Goldstein, *Back to basics: State power in a contemporary world* (Oxford, 2013), p. 12.

dergelijk soort staat, waarbij een overheid niet kan voorzien in politieke diensten maar een andere niet-institutionele actor wel, niet willen definiëren als een 'failed state'.¹⁰

Anna Simons, specialiste in conflict, interventie en militair ingrijpen vanuit antropologisch perspectief en David Tucker, een defensiespecialist, leveren ook kritiek op het gebruik van de term 'failed state'. In hun tekst 'The misleading problem of failed states: a socio-geography of terrorism in the post-9/11 era' zijn zij eveneens sceptisch ten opzichte van het gebruik van de term 'failed state'. Hoewel zij hun tekst na de aanslagen van 9/11 schrijven, zijn zij wel sceptisch over het eerdere gebruik van de term 'failed state'. Ze zijn van mening dat het niet mogelijk is dat hele regio's instorten en gehele staten mislukken. Niet *alles* in de staat mislukt door een gebrek aan controle van de overheid, de uitvoering wordt wellicht alleen soberder. Als voorbeeld geven ze Libanon, Joegoslavië, Afghanistan en Somalië. Ze erkennen dat de naties niet in staat waren om hun centrale overheid te behouden en hun eigen grenzen te controleren. Ze namen niet de taak op zich om hun natie te besturen, maar dat betekende niet dat er complete anarchie heerste in de landen. De bevolking wist precies waar ze veiligheid moesten zoeken en wie hen zou beschermen, dit kan ook bij niet-institutionele organisaties zijn of bij lokale machthebbers in de regio. Bovenstaande bewering van Simons en Tucker komt overeen met wat Charles Call al eerder beweerde: een staat hoeft niet per se mislukt te zijn als de overheid niet kan voldoen aan haar politieke taken.¹¹

Er is een duidelijke scheiding te zien in de betekenis die wordt toegekend aan de 'failed state'. Voor de opkomst van terreur werd een 'failed state' aangeduid als een staat waarin de overheid niet functioneert en niet in de behoeften van de bevolking kon voorzien. Een 'failed state' werd toen vooral door buitenlandse organisaties voorzien van humanitaire hulp. Tegenwoordig staat een 'failed state' in verband met de bedreiging van westerse landen door middel van terreur en instabiliteit. Westerse landen grijpen nu voornamelijk in om zichzelf te beschermen. Of dit verband ook daadwerkelijk gegrond is, daar zijn de meningen over verdeeld. Simons en Tucker vinden in ieder geval van niet. Ook mengen Simons en Tucker zich in het debat over wat een 'failed state' nou eigenlijk is, net als Call zijn zij van mening dat een staat niet per definitie mislukt is als het niet aan de politieke behoeften van de bevolking kan voldoen. In sommige gevallen worden de politieke behoeften op een andere manier bevredigd, bijvoorbeeld door instituties die niet door de overheid geleid zijn. Daarnaast leidt Call de discussie over wanneer een 'failed' state mislukt is. Hij uit hierbij kritiek op de voorwaarden die Rotberg hanteert. Een eenduidige definitie voor een mislukte staat kunnen bovenstaande auteurs niet geven, deze ligt namelijk complex. Er is wel een gemeenschappelijke voorwaarde die alle auteurs erkennen: de overheid is niet langer in staat is om haar macht uit te oefenen binnen haar territorium.

¹⁰ Call, 'The fallacy of the 'failed state'' (2008), p. 1491-1507.

¹¹ Anna Simons en David Tucker, 'The misleading problem of failed states: A 'Socio-Geography' of Terrorism in the Post-9/11 era', *Third World Quarterly* 28:2 (2007), p. 387-401.

Hoofdstuk 1: Afghanistan in een notendop

De context van Afghanistan

Afghanistan is sinds 1919 een onafhankelijke staat. Voor die tijd had Afghanistan een geïsoleerde en xenofobische houding aangehouden. Hoewel ze officieel nog onder het bewind van Groot-Brittannië vielen, werd er getracht om de contacten met de buitenwereld zo klein mogelijk te houden. De gewenste soevereiniteit en onafhankelijkheid werden boven de economische voordelen geplaatst.¹² Na 1919 werd de isolatie langzaam minder. In de periode daarvoor was Afghanistan een bufferstaat tussen Groot-Brittannië en Rusland. Beide rijken wilden Afghanistan binnen hun invloedssfeer hebben, omdat het land een strategische positie bezat. Groot-Brittannië had Afghanistan nodig om de handelsroute naar Azië te kunnen waarborgen. Rusland voelde zich hierdoor bedreigd en wilde niet dat Afghanistan beïnvloed zou worden door de Britten. Groot-Brittannië zag deze houding echter als een bedreiging voor haar eigen handelsbelangen, daarbij zou Rusland op den duur interesse hebben om India in te lijven. De strijd om invloedssfeer in Centraal-Azië werd ook wel de 'Great Game' genoemd. De 'Great Game' leidde uiteindelijk tot twee oorlogen, de Eerste Anglo-Afghaanse oorlog (1839-1842) en de Tweede Anglo-Afghaanse oorlog (1878-1880). Indirect was hier ook het Russische Rijk betrokken, zij steunden de Afghaanse troepen.¹³

De relatie tussen Afghanistan en de Sovjet-Unie/Rusland is in latere periodes terug te zien. De Sovjet-Unie zou later een groot aandeel hebben in de onrust die ontstond in de Afghaanse samenleving. Na de Tweede Wereldoorlog, waar Afghanistan overigens geen rol in speelde, begon de strijd om invloedssfeer tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten. In de periode vlak na de Tweede Wereldoorlog heerste er onder koning Mohammed Shah nog enige rust en orde in het land, maar dit veranderde na de staatsgreep die Daoud in 1973 pleegde. De Sovjet-Unie kreeg steeds meer invloed en uiteindelijk gingen de Sovjet-Unie over tot bezetting. Dit leidde in de rest van de wereld tot verontwaardiging. De Verenigde Staten voelden zich genoodzaakt om in te grijpen, dit is vooral te verklaren vanuit anticommunistisch oogpunt. Een periode van burgeroorlogen en onrust volgde. De overheid verloor steeds meer haar autoriteit en ook met steun van de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten waren ze niet in staat om dit te herstellen. Tegenwoordig wordt Afghanistan dan ook aangeduid als een mislukte staat.

Afghanistan is van nature een heterogene staat, met een grote tribale diversiteit. De grootste etnische groep is de Pashtun, die van oudsher de elitaire posities in het land bezaten. Andere etnische groepen, zoals de Hazaras werden vervolgd en verdreven.¹⁴ De stammen op het platteland hebben echter nog veel invloed, de centrale overheid heeft daar nauwelijks zeggenschap. Er is dan ook een grote kloof tussen het platteland en de stad, zowel in bestuurlijk opzicht als in economisch opzicht. Afghanistan staat dan ook bekend als één van de armste landen ter wereld. Volgens *The*

¹² Barnett. R. Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2e druk, Yale, 2002), p. 49.

¹³ Edward Ingram, 'Great Britain's Great Game: An introduction', *The International History Review* 2:2 (1980), 160-171.

¹⁴ Rolf Bindemann, 'Hazara Research and Hazara nationalism' in: Christine Noelle-Karimi, Conrad Schetter en Reinhard Schlagintweit (red.), *Afghanistan – A country without a state?* (Londen, 2002), p. 77-86.

World Factbook, uitgegeven door de CIA, staat Afghanistan op een 206e plek met één van de laagste BBP ter wereld.¹⁵

De economische misère bestaat al enkele decennia. Een groot gedeelte van de twintigste eeuw stond Afghanistan bekend als een zwakke 'rentierstate'. De economie was gebaseerd op buitenlandse investeringen, waar de bevolking weinig van profiteerde. Zo'n 40 procent van de inkomsten was afhankelijk van buitenlandse steun, maar over deze inkomsten had Afghanistan geen controle. Toen de inkomsten wegvielen zorgde dit voor een grote crisis in 1966.¹⁶ De investeringen van de Sovjet-Unie en de Amerikanen in de jaren '80 en '90 zorgden er voor dat Afghanistan een industrie op kon bouwen, maar hier profiteerden de allerarmsten op het platteland nauwelijks van. De eigen overheid investeerde nauwelijks in de eigen economie.¹⁷

¹⁵ Central Intelligence Agency, 'Country comparison: GDP – per Capita (PPP)', *The World Factbook* <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html>> [geraadpleegd 21-11-2016].

¹⁶ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 65.

¹⁷ Tim Bird en Alex Marshall, *Afghanistan: how the West lost its way* (Yale University, 2011), p. 23.

Hoofdstuk 2: Van koninkrijk tot republiek

Periode 1945-1978

In de periode na de Tweede Wereldoorlog werd Afghanistan geregeerd door koning Mohammed Zahir Shah, die al sinds 1933 op de troon zat. Formeel gezien was hij het hoofd van de regering, maar in praktijk werd het land eigenlijk geregeerd door zijn eerste minister, Mohammed Daoud Khan. In de jaren '50 trachtte koning Zahir zijn land te moderniseren, de regering werd gecentraliseerd. Deze hervormingen bleken later te laat.

Afghanistan had een strategische positie in Centraal-Azië. Voor Europa was Afghanistan een goede verbinding met de rest van Azië. Afghanistan ging echter gebukt onder de consequenties van de Koude Oorlog, de staat moest een balans vinden tussen de contacten met de westerse macht en de Sovjet-Unie. Afghanistan probeerde haar neutrale positie in Centraal-Azië te behouden, om een conflict met de Sovjet-Unie te voorkomen en niet betrokken te raken in de Koude Oorlog. Afghanistan probeerde nationalistische ideologieën te omarmen en religie op de voorgrond te zetten als een vorm van identiteit. Afghanistan wist deze houding vanaf de Tweede Wereldoorlog tot aan 1953 vol te houden. In 1953 werd met behulp van de Amerikaanse CIA de gematigde en passieve regering van Afghanistan vervangen door een regering die streefde naar centralisering en modernisering. Na de dood van Stalin kwam de regering van de Sovjet-Unie in handen van leiders die op zoek waren naar een vreedzame samenwerking. De Sovjet-Unie ging een nieuw soort diplomatie voeren, die niet langer gericht was op het op de spits drijven van conflicten. De Sovjet-Unie streefde naar een vreedzamere politiek, ook wel vreedzame co-existentie genoemd.

De Verenigde Staten toonde in deze periode weinig interesse in Afghanistan, zij hielden zich meer bezig met Iran en Pakistan. Afghanistan had de Verenigde Staten meermaals verzocht tot economische en militaire hulp tijdens een grensconflict met Pakistan. Toen de Verenigde Staten weigerden om Afghanistan van hulp te voorzien keerde Afghanistan zich tot de Sovjet-Unie. De Sovjet-Unie zocht in die tijd meer toenadering tot Afghanistan. Toch functioneerde Afghanistan niet optimaal in de periode 1945-1978, veel kenmerken van een 'failed state' zijn terug te vinden in deze periode:

Politieke factoren

In de jaren '60 raakte Afghanistan steeds meer beïnvloed door de Sovjet-Unie, zij boden financiële steun aan. Als gevolg hiervan verloor Afghanistan haar neutrale positie in Centraal-Azië. De buitenlandse steun leidde ertoe dat Afghanistan haar zeggenschap over de staat verloor. Een groot deel van de politieke beslissingen werd beïnvloed door de Sovjet-Unie. Volgens Robert Rotberg is het verliezen van legitimiteit door de regering een indicatie voor een 'failed state', met de bemoeienis van de Sovjet-Unie leverde Afghanistan een deel van haar soevereiniteit in. Het verliezen van legitimiteit door de regering is voor groeperingen het startsein om op zoek te gaan naar autonomie.¹⁸ De Sovjet-Unie steunde Afghanistan, om te voorkomen dat ze net als Iran en Pakistan onder de invloedssfeer van de Verenigde Staten zouden komen.

¹⁸ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p. 7.

De grenzen van Afghanistan waren door het Westen opgesteld, deze grenzen liepen dwars door tribale gebieden. De grenzen waren arbitrair getekend, om die reden werden ze vaak genegeerd. Nomaden, smokkelaars en de lokale bevolking konden vrij de grens oversteken.¹⁹ Daarbij was het terrein ook nog moeilijk te controleren. Dit maakte het voor Afghanistan ingewikkeld om hun eigen grenzen te bewaken. Ze waren autoriteit kwijt over de grensregio's.²⁰

In 1963 probeerde koning Zahir vrije verkiezingen door te voeren, in een poging om Afghanistan te democratiseren. De poging mislukte en er ontstond een parlement zonder macht. Voor de oppositie was dit wel de kans om hun invloed te vergroten. De regering had opnieuw geen machtsbasis en dus geen legitimiteit. Binnen de oppositie ontstond een driedeling tussen de communistische partij, de islamisten en de Daoudisten.

De communistische partij was één van de oppositiepartijen, binnen de oppositie waren twee rivaliserende partijen binnen de communistische aanhang: de *Parcham* en de *Khalq*. De leden van de *Parcham* wilden dat de Afghaanse monarchie werd hervormd door middel van een burgerlijke revolutie, maar ze geloofden dat er nog geen mogelijkheid was om het hele systeem om te gooien en het proletariaat te laten regeren. De *Khalq* was wel van mening dat er een arbeidersrevolutie moest komen en dat het volk moest regeren, het hele systeem moest om. In 1966 kwamen deze twee partijen toch tot een samenwerking in de *People's Democratic Party of Afghanistan (PDPA)*.

De islamisten waren de tweede groep van de oppositie. Een groot deel van de aanhangers van deze groep was geschoold op de islamitische universiteit in Caïro, in Al-Azhar. De universiteit was een broedplaats voor radicale ideeën, waaronder die van het Moslim Broederschap. De islamisten waren voor een islamisering van de Afghaanse samenleving. Later voerden de aanhangers van deze oppositie de opstand tegen overheersing van de Sovjet-Unie aan, onder andere Ahmed Shah Massoud en Gulbuddin Hekmatyar waren lid van deze beweging. Pakistan bood hulp aan de islamisten. Buitenlandse machten hadden zeggenschap over groeperingen binnen de Afghaanse staat. Er bestond eigenlijk geen territorium meer waar Afghanistan macht over had, andere naties hadden gebieden binnen het territorium van Afghanistan binnen hun invloedssfeer.²¹

De derde groepering waren de Daoudisten, zij steunden oud-minister Daoud en wilden dat de koning af zou treden. De groepering was erop uit om politieke onrust en instabiliteit binnen Afghanistan te creëren. In 1973 pleegden de Daoudisten een staatsgreep, met hulp van de communistische groepering *Parcham*. Direct haalde Daoud de banden met de Sovjet-Unie weer aan en voerde hij een agressieve campagne tegen de islamisten. Ondertussen probeerde hij contact te zoeken met Pakistan en zocht hij financiële steun bij Saudi-Arabië en Libië. Daoud kon niet zonder de hulp van het buitenland regeren, hij had geen machtsbasis onder de eigen bevolking. In 1975 probeerde Daoud afstand te nemen van de Sovjet-Unie, dit zette kwaad bloed bij de Sovjets. De Sovjet-Unie zette vervolgens de *PDPA* onder druk om in opstand te komen tegen Daoud, maar Daoud sloeg deze opstand neer. De Afghaanse overheid verloor op twee manieren haar legitimiteit. Allereerst door de bemoeienis van de staat, later door de staatsgreep van Daoud.

¹⁹ Lester W. Grau, 'Securing the borders of Afghanistan during the Soviet-Afghan War', *Journal of Slavic Military Studies* 28 (2015), p. 414-428, alhier p. 414-415

²⁰ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p. 5.

²¹ *Ibidem*

Tegen het einde van de jaren '70 werkten de overheidsinstituten niet langer. De regering wist zelfs het leger niet meer te onderhouden. Vaak is dit één van de overheidsinstituten die in leven worden gehouden om de macht te behouden. Het leger kreeg te maken met een gebrek aan financiële middelen, voedsel en onderdak. Het leger raakte in 1978 gedemoraliseerd, wat de wil deed verdwijnen om de opstanden onder de bevolking neer te slaan.²²

Sociale factoren

De heterogeniteit en diversiteit tussen verschillende groepen werd benadrukt door de Pashtun, de stam die in deze periode de macht had. De kans op een gezamenlijke opstand werd hierdoor verkleind. Er was sprake van een grote sociale ongelijkheid. De politieke elite bevond zich in Kabul, die voornamelijk wordt gevormd door Pashtun. Het platteland wordt aan haar lot over gelaten. De regering deed geen enkele poging om de belangen van de bevolking te behartigen. Een groot deel van de bevolking was afhankelijk van de regering door middel van een patronagesysteem. Alleen door individuele banden konden groeperingen contact houden met de overheid. Dit leidde ertoe dat de staat opgedeeld was als een soort lapjesdeken, er was veel fragmentatie. De staat werd bijeen gehouden door een patronagesysteem.²³ De regering had eigenlijk geen enkele politieke basis waarop het land bestuurd kon worden. Ze verloren hun autoriteit over verschillende gebieden. De werkelijke macht van de regering was gelimiteerd tot enkele grote steden, op het platteland had de regering nauwelijks macht.²⁴

Er was grote sociale ongelijkheid, te wijten aan de scheve verhoudingen in het onderwijssysteem. De elite had vaak westerse educatie genoten, zij werden gebruikt om een westerse staat op te kunnen bouwen. De rest van de bevolking, voornamelijk op het platteland, werd gedwongen tot de oude vormen van educatie, als er überhaupt al educatie was, geleid door religieuze waarden. Het gevolg hiervan is dat de elite, voornamelijk Pashtun, op de politiek elitaire baantjes bleef zitten.²⁵

De bemoeienis van de Sovjet-Unie zorgde er voor dat er onrust ontstond in de regio. De politieke Islam kon zich in deze tijd ontwikkelen en presenteerde zich als een tegenhanger van het communisme. Amin Saikal stelt dat de inmenging van de Sovjet-Unie de politieke Islam de ruimte geeft om zich te ontwikkelen in de regio en daarbuiten.²⁶ De bevolking werd onderdrukt uit angst voor opstanden.²⁷ Enkele islamistische leiders werden opgepakt en vastgezet, uit angst voor een staatsgreep. Onder andere Burhanuddin Rabbani, de latere president van de Islamitische Staat in Afghanistan (1992-1996) bevond zich onder de gevangenen. Na hun ontsnapping uit de gevangenis zochten ze hun toevlucht in Peshawar in Pakistan en in Saudi-Arabië om zich daar te organiseren, om in een later stadium alsnog een greep te doen naar de macht.²⁸

Economische factoren

²² Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 57

²³ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 20-21

²⁴ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p. 5.

²⁵ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 53

²⁶ Amin Saikal, 'Islamism, the Iranian revolution, and the Soviet invasion of Afghanistan', in: Melvyn P. Leffler en Odd Arne Westad (red.), *The Cold War, Volume III: endings* (Cambridge, 2010), p. 114.

²⁷ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p.6

²⁸ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. x.

Afghanistan had veel baat bij de steun van de Sovjet-Unie, de staat kreeg economische steun. Het Afghaanse leger werd ook getraind en bewapend door de Sovjets. Dit gebeurde al in de jaren '50 en '60 in hun strijd tegen Pakistan. De Amerikanen steunden op dat moment de Pakistanen. Als gevolg van het conflict met Pakistan moest in 1963 eerste minister Mohammed Daoud Khan aftreden. Afghanistan had economisch erg te lijden onder de slechte verhoudingen met Pakistan, het leidde zelfs tot een economische crisis.

Afghanistan kon niet overleven zonder de buitenlandse steun. Tot aan 1978 bestond Afghanistan voor 80% uit boeren, zij betaalden nauwelijks belasting. Afghanistan had dus nauwelijks inkomsten, op de buitenlandse steun en gasinkomsten na. Afghanistan werd beschouwd als een 'rentierstate'. Alle staatsinstituties moesten hieruit betaald worden (legers, ministeries, onderwijs). Tot aan het regime van Najibullah werd de buitenlandse hulp gebruikt door Pashtunheersers om te kunnen heersen.²⁹

In de jaren '70 groeide de economie. Dit leidde ertoe dat de staat stabiel werd. Het gevolg hiervan was dat nomadische groepen zich gingen vestigen. Dit zorgde echter voor een verhoging van de bevolkingsdruk op het platteland, dit leidde op zijn beurt weer tot hogere werkloosheid op het platteland. Arbeidsmigratie was hiervan het gevolg, dit werd vergemakkelijkt door de investeringen die de Sovjet-Unie had gedaan in het transportsysteem. De regering was niet in staat om werk te bieden aan de bevolking op het platteland, daarom trok men naar Iran om daar in de olievelden te gaan werken.

De landbouw of veeteelt leverden weinig inkomsten op, daarom ging de boerenbevolking over tot het smokkelen. Criminele activiteiten vormden de basis voor de economie. De landbouw was in veel gevallen verwoest door de oorlog.³⁰ Ook de slechte oogsten in de jaren '70 zorgden voor duizenden hongerdoden, maar de regering was niet in staat om in te grijpen.³¹ Ze konden niet voorzien in de primaire behoeften van de bevolking.³² De internationale hulp kwam ook maar langzaam op gang, maar viel in veel gevallen ten deel aan de corrupte politieke elite.³³

De infrastructuur was onder Amir Abdur Rahman, die regeerde van 1880 tot 1901, verwaarloosd. Een gebrekkige infrastructuur was het gevolg van de isolatie die Amir Abdur Rahman voor ogen had, ze wilden zo min mogelijk bemoeienis van de westerse wereld. Volgens Rotberg is een gebrekkige infrastructuur ook een kenmerk voor een 'failed state', heersers steken weinig geld in het onderhouden van de infrastructuur omdat ze andere prioriteiten hebben.³⁴ De Sovjet-Unie investeerde in de infrastructuur. Ze bouwden onder andere snelwegen en bruggen, dit maakte ook de snelle Sovjetinvasie in 1979 mogelijk. Het nieuwe transportsysteem bracht zowel voordelen als nadelen met zich mee. Het nieuwe systeem maakte het creëren van een nationale markt mogelijk, er ontstonden gelijke prijzen voor onder andere meel en rijst.³⁵

²⁹ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 20.

³⁰ *Ibidem*, p. 33.

³¹ *Ibidem*, p. 37.

³² Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p. 7

³³ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 79

³⁴ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p.7

³⁵ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p.66.

Op 27 april 1978 vond er opnieuw een staatsgreep plaats. Mohammed Daoud werd afgezet, en de *People's Democratic Party of Afghanistan* (PDPA) greep de macht. De PDPA was sterk afhankelijk van de financiële steun van de Sovjet-Unie. De Verenigde Staten en islamitische landen stopten hun financiële hulp aan de overheid direct, in plaats daarvan besloten ze hun hulp aan te bieden aan de opstandelingen.³⁶

³⁶ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 109.

Hoofdstuk 3: De Russische invasie en de Afghaanse oorlog

Periode 1979-1989

Binnen de PDPA brak er onrust uit. Het gebrek aan eenheid binnen de regering zorgde ervoor dat de overheid zijn controle verloor. Voor de bevolking was dit een kans om in opstand te komen.³⁷ In 1979 ging de Sovjet-Unie over tot bezetting van Afghanistan, ze rechtvaardigden hun bezetting door te stellen dat de PDPA de hulp van de Sovjetroepen had ingeroepen in een poging om de counterrevolutie van de islamisten neer te slaan. Binnen twee dagen hadden de Sovjetroepen de belangrijkste steden in handen.³⁸ De Sovjet-Unie had verwacht dat er snel orde op zaken gesteld zou worden, maar de invasie leidde juist tot meer onrust. De inval van de Sovjet-Unie zorgde er echter niet voor dat Afghanistan als een goed functionerende staat kan worden beschouwd.

Politieke factoren

Afghanistan verloor door de inval van de Sovjet-Unie haar soevereiniteit.³⁹ Volgens de Montevideo-conventie (1933) is het niet toegestaan voor andere staten om te interveniëren in interne of externe conflicten van een ander land (artikel 8). Om als een staat erkend te worden moet een natie ook voldoen aan een permanente bevolking, een afgebakend territorium en een regering. Daarnaast moet het land ook erkend worden door andere naties. Het land heeft het recht om zijn onafhankelijkheid te verdedigen (artikel 3).⁴⁰ Met de inval van de Sovjet-Unie werd dit artikel geschonden. Daarbij had Afghanistan niet langer een zelfstandige regering. De controle van grenzen die Rotberg nodig acht om als een staat te kunnen functioneren is hierbij een afgeleide van de Montevideo-conventie.⁴¹ Als een overheid niet langer de controle over de eigen grenzen bezit, dan is er ook geen sprake meer van een afgebakend territorium. Iedereen zou dan vrij het territorium kunnen binnentreden, iets wat de Sovjet-Unie in 1979 ook doet. Afghanistan was niet langer in staat om de bevolking te beschermen tegen aanvallen van buitenaf.

Zowel in Afghanistan als in de rest van de wereld leidde de invasie tot ophef. De moslimwereld voelde zich bedreigd, China voelde zich omsingeld en de Verenigde Staten zagen de invasie als een bedreiging voor hun olietoevoer.⁴² De bedreiging van de westerse wereld past binnen de huidige definitie van ‘failed state’. Na 11 september werd het concept van ‘failed state’ in verband gebracht met de bedreiging van westerse landen. In het geval van de Koude Oorlog zou het binnenvallen van Afghanistan door de Sovjet-Unie voor de Verenigde Staten een bedreiging zijn, de westerse belangen in het land werden immers bedreigd.⁴³

De steun van de Verenigde Staten en het leveren van wapens zorgde er uiteindelijk voor dat de *mujahadin*-bewegingen de macht konden grijpen in Kabul. Daaruit volgend ontstond er een strijd om

³⁷ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 110.

³⁸ Grau, ‘Securing the borders of Afghanistan’ (2015), p. 418.

³⁹ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 125

⁴⁰ Montevideo Convention on the Rights and Duties of States (1933).

⁴¹ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p.5

⁴² Saikal, ‘Islamism, the Iranian revolution, and the Soviet invasion of Afghanistan’ (2010), p. 129.

⁴³ Schneckener, *States at Risk* (2004), p. 5-6.

en Call, ‘The fallacy of the ‘failed state’’ (2008), p. 1504.

Kabul en andere belangrijke centra. De steun van de Verenigde Staten was echter heel belangrijk, hierdoor konden de bewegingen zich organiseren.

De PDPA had een sterke machtsbasis, met hulp van de Sovjet-Unie, in de stedelijke gebieden. Echter hadden de *mujahadin*-bewegingen op het platteland vrij spel.⁴⁴ De situatie in Afghanistan is hierbij het schoolvoorbeeld van het kenmerk van 'failed state' dat Rotberg schetst. De werkelijke macht van de regering is gelimiteerd tot de hoofdstad of enkele specifieke gebieden. De regering heeft vaak weinig tot geen macht op het platteland.⁴⁵

Ondanks de steun van de Sovjet-Unie ontbraken sterke instituties in Afghanistan. Verschillende regionale, gedecentraliseerde en etnische groepen streden om de macht, aangezien de overheid niet aan de primaire behoeften van de bevolking kon voldoen. De *mujahadin*-bewegingen namen enkele van deze primaire behoeften over, zo voorzagen ze in onderwijs.⁴⁶ *Warlords* zorgden voor de veiligheid van regionale bevolkingsgroepen. De overheid verloor haar geweldsmonopolie. Het bezitten van het monopolie op geweld wordt aangeduid als één van de belangrijkste voorwaarden van een sterke staat wordt aangeduid. In de Montevideo-conventie wordt gesteld dat de regering het geweldsmonopolie moet bezitten om als staat te kunnen functioneren, anders laait het criminele geweld op.⁴⁷

Onder het regime van de PDPA werd er getracht om nieuwe hervormingen door te voeren. Deze hervormingen werden sterk gedirigeerd door het Sovjetregime.⁴⁸ Er werd getracht een staat op te bouwen aan de hand van buitenlandse waarden, in dit geval de communistische waarden van het Sovjetregime. Peters en Schrijver stelden al dat er grote problemen zouden kunnen ontstaan wanneer hervormingen van buitenaf worden opgelegd, vaak vinden de hervormingen geen voedingsbodem in een andere culturele omgeving.⁴⁹

Sociale factoren

De inval van de Sovjet-Unie leidde tot een opstand van verschillende *mujahadin*-bewegingen. Onder andere Pakistan, Iran, Saudi-Arabië en de Verenigde Staten steunden verschillende *mujahadin*-bewegingen. De regering moest de strijd aangaan met verschillende rebellengroepen.⁵⁰ Ook al waren er persoonlijke, etnische, tribale, linguïstische verschillen, de islam werd de leidende ideologie in strijd tegen de Sovjet-Unie. Sommige *mujahadin*-bewegingen waren voor een terugkeer voor de monarchie, anderen vochten voor een onafhankelijk en islamitisch Afghanistan.⁵¹ Twee dominante groepen kwamen tegenover elkaar te staan, aan de ene kant stond Hekmatyar, aan de andere kant stond Massoud. Hekmatyar was een radicale islamist en werd gesteund door de ISI, de Pakistaanse inlichtingendienst. Massoud was een gematigde Islamist met een nationalistische visie. Beide

⁴⁴ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 122.

⁴⁵ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p.5.

⁴⁶ David Carment, 'Assessing state failure: implications for theory and policy', *Third World Quarterly* 24:3 (2003), p. 407-427, alhier p. 409.

⁴⁷ Paul Peters en Nico Schrijver, 'een multilaterale aanpak van het probleem van de 'falende staten'', *Internationale Spectator* 7:8 (2004), p. 357-360.

⁴⁸ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 125

⁴⁹ Peters en Schrijver, 'een multilaterale aanpak van het probleem van de 'falende staten''(2004), p. 357-360.

⁵⁰ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p.5.

⁵¹ *Ibidem*, p. 7.

groepen werden ook door de Verenigde Staten voorzien van hulp, al werkten de CIA en ISI nauw samen.

Bij de afwezigheid van sterke gesecculariseerde partijen en sterke instituties, worden ideologie en cultuur de rode draad in een staat. Dit kan leiden tot onenigheid tussen verschillende stammen of etniciteiten, als er bepaalde groepen onderdrukt worden.⁵² Als de staat zich actief inzet in het dwangmatig oplossen van conflicten tussen etnische groepen, zorgt dit ervoor dat de macht in handen komt van homogener etnische groepen. De overheid hield zich echter niet bezig met het oplossen van de etnische conflicten. Rotberg stelt dat 'state failure' niet meteen een feit is als er sprake is van disharmonie tussen de verschillende gemeenschappen. Het vormt echter wel een voedingsbodem voor onrust. Die onrust kan vervolgens leiden tot opstanden en burgeroorlogen.⁵³

Economische factoren

Afghanistan werd ten tijde van de inval van de Sovjet-Unie nog gekenmerkt door een gebrekkige infrastructuur. Toch kon het leger van de Sovjets Afghanistan snel binnentrekken door enkele snelwegen en bruggen die ze eerder hadden helpen aanleggen. In de meeste regio's was de infrastructuur onderontwikkeld. Dit was ook de reden waarom de *mujahadin*-bewegingen succesvol waren in het bevechten van de Sovjet-Unie. Ze volgden een guerrilla-tactiek, ze kenden het terrein goed en waren wendbaarder dan het Sovjetleger. De *mujahadin*-bewegingen waren echter wel sterk afhankelijk van de steun die Pakistan, Saudi-Arabië en de Verenigde Staten aanboden. Hier werd onder andere het onderwijssysteem, de *madradas*, van gefinancierd. De macht over het onderwijssysteem was belangrijk, het onderwijs wordt bij 'statebuilding' ingezet om eigen ideologieën op te leggen. Iets waar de *mujahadin*-bewegingen later veel profijt van zouden hebben.

Ook kregen de bewegingen wapens en militanten uit het buitenland aangeleverd om hun strijd tegen de bezetter voort te zetten. Ze trokken enkele vrijwilligers uit de rest van de moslimwereld aan om te komen helpen vechten, één daarvan was Osama bin Laden. Niet alleen de *mujahadin*-bewegingen waren afhankelijk van de economische steun. De hulp van de Sovjet-Unie was nodig om de steun van de bevolking te 'kopen'.

Zartmann stelt dat het ineenstorten van een staat niet alleen gekenmerkt wordt door het verliezen van controle op politiek gebied, maar ook op economisch gebied. Omliggende staten gaan zich bemoeien met de politiek, waardoor de soevereiniteit van de eigen staat wegvalt. Daarbij wordt ook de economische ruimte aangetrokken door deze staten, waardoor de staat ook op economisch gebied nog weinig te zeggen heeft.⁵⁴ De Sovjet-Unie had hierbij de politieke controle over het gebied, ze profiteerden daarbij ook van de economische voordelen, bijvoorbeeld door de handel. Maar ook omliggende landen profiteerden van de economische onmacht in Afghanistan. Zoals in een eerder hoofdstuk al vermeld, trokken veel arbeiders naar omliggende landen, waaronder naar Iran.

De Sovjet-Unie zag in dat het kansloos was indien de Verenigde Staten de islamistische groepen bleef steunen. Toen de Sovjet-Unie zich terugtrok en de Verenigde Staten ook verdwenen, werd

⁵² Ronnie Lipschutz en Beverly Crawford, *The myth of ethnic conflict* (Berkeley, 1999), p. 352-360 via David Carment, 'Assessing state failure' (2003), p. 414

⁵³ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p. 5.

⁵⁴ William Zartman, I.W., *Collapsed states: the disintegration and restoration of legitimate authority* (1995), 1-11.

Afghanistan achtergelaten met een niet-legitieme staat. Er was geen nationaal leiderschap met veel verschillende militaire groepen in elke regio, een verwoeste economie en veel vluchtelingen verspreid over het hele land en de rest van de wereld. Afghanistan werd beschouwd als een humanitaire ramp en werd afhankelijk van buitenlandse humanitaire hulp. De grootmachten negeerden Afghanistan bijna volkomen. Afghanistan werd een vrijhaven voor smokkelaars, drugsdealers en terroristen. Een gebrek aan optreden van de grootmachten zorgde er voor dat deze criminele groeperingen zich vrij konden ontwikkelen.⁵⁵

⁵⁵ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. xii.

Hoofdstuk 4: Het einde van de Sovjet-Unie als beginpunt van nieuwe onrust

Periode 1990-2000

Nadat de Sovjettroepen zich terug hadden getrokken, kon het regime van de PDPA onder leiding van Mohammed Najibullah nog drie jaar overleven. Daarna ontstond er een burgeroorlog tussen de verschillende *mujahadin*-bewegingen. In 1992 stortte de regering van Najibullah in, vervolgens viel Massoud met zijn troepen Kabul binnen. Er brak een periode van grote onrust aan in Afghanistan. In 1996 greep de Taliban de macht, waarbij in ieder geval een einde werd gemaakt aan de burgeroorlogen. In de periode van 1989-2000 zijn er echter voldoende factoren die kunnen worden gekenmerkt als een indicator voor het mislukken van de staat.

Politieke factoren

Onder het bewind van Mohammed Najibullah had het regime al een groot deel van zijn legitimiteit verloren. In 1991 werd de financiële steun door de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie helemaal stop gezet. Tijdens de periode van de Sovjet-Unie konden veel staten nog overleven, maar toen deze wegviel werden veel staten aan hun lot over gelaten en moesten ze zich zien te redden. Mohammed Ayoob stelt ook dat ‘state failure’ vooral wordt veroorzaakt door het wegvallen van buitenlandse steun aan staten die al zwak waren.⁵⁶ Zoals Michael Ignatieff vaststelt ‘huge sections of the world’s population have won the right of self-determination on the cruelest possible terms: they have been simply left to fend for themselves. Not surprisingly, their nation states are collapsing.’⁵⁷

Er ontstond een machtsstrijd tussen verschillende *mujahadin*-bewegingen. De staat verloor haar monopolie op geweld, daardoor vond er strijd plaats onder gewapende groepen die de macht over wilden nemen. Ze waren niet langer in staat om de veiligheid van het staatsapparaat en de bevolking te waarborgen.⁵⁸ De staat hield de facto op met bestaan. Na een heftige burgeroorlog wist de groepering onder leiding van Achmed Sjah Massoud de macht te grijpen in Kabul. Hij stelde een islamitische regering in. Met het eindigen van de oorlog met de Sovjet-Unie besloot ook de Verenigde Staten zich terug te trekken, hun doel – het beëindigen van het communistische regime – was immers bereikt. Hiermee lieten ze Afghanistan aan hun lot over, wat Afghanistan een prooi maakte voor Pakistan. Hekmatyar kreeg van Pakistan de volledige steun om de strijd aan te gaan met Massoud. Ook steunde Pakistan een nieuwe groepering, de Taliban, een soennitisch-extremistische en islamistische beweging die beweerde superieur te zijn over alle andere islamitische bewegingen in Afghanistan. De Taliban begon als een groepering die zich presenteerde als een beweging die de bevolking moest beschermen tegen de misdaden die *warlords* hadden begaan. De overheid was niet langer in staat om de bevolking te beschermen tegen misdaden, daarom namen andere groeperingen deze functie over in een poging om steun onder de bevolking te verkrijgen.⁵⁹ Voor veel

⁵⁶ Mohammed Ayoob, ‘State-making, state-breaking and state failure: explaining the roots of ‘Third World’ insecurity’ in: Luc van Goor, Kumar Rupesinghe en Paul Sciarone (red.), *Between development and destruction* (Londen, 1996).

⁵⁷ Michael Ignatieff, *Blood and Belonging* (Toronto 1993), p. 8 via David Carment, ‘Assessing state failure: implications for theory and policy’, *Third World Quarterly* 24:3 (2003), p. 407-427.

⁵⁸ Peters en Schrijver, ‘een multilaterale aanpak van het probleem van de ‘falende staten’ (2004), p. 357-360.

⁵⁹ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p.6.

Afghanistan kwam de Taliban als een redding, in de hoop dat ze een einde zouden maken aan de burgeroorlog.⁶⁰

Volgens Robert Rotberg is het niet meer kunnen voorzien in de behoeften van de bevolking door de overheid een kenmerk van een 'failed state'. De regering is niet langer in staat om macht en autoriteit uit te oefenen binnen haar grondgebied om de orde te kunnen handhaven. Daarbij is er ook geen werkend rechtssysteem dat eventuele misdadigers zou kunnen berechten, er is sprake van wetteloosheid.⁶¹ Toen de Taliban de macht overnam in Afghanistan, stortten veel publieke diensten in. Het onderwijssysteem stortte ineen en ziekenhuizen functioneerden niet meer. Doktoren, leraren en ambtenaren werden niet langer betaald en de humanitaire hulp werd verstoord. De autoriteiten waren niet langer in staat om de bevolking van haar basisbehoeften te voorzien. De etnische minderheden in het land werden onderdrukt. De Taliban deed geen enkele poging om de publieke diensten, de infrastructuur en de economie in het land te herstellen.⁶²

In de gebieden waar de Taliban aan de macht kwam werd de rechtsorde hersteld. In de gebieden heerste voorheen wetteloosheid, anarchie en onrust. Waar de Taliban in sommige regio's zorgde voor stabiliteit en orde, leidde de bezetting van de Taliban in andere regio's tot onderdrukking van etnische minderheden (bijvoorbeeld tegenover de Hazaras). Ook al werden minderheden en vrouwen onderdrukt, de wetteloosheid en de criminaliteit die tijdens de periode van *warlords* heersten behoorden tot het verleden. De Taliban leek de verantwoordelijkheid van de staat te negeren. Ze hadden niet de behoefte om het land te besturen of om de bevolking te helpen. Wat Schlagintweit echter opmerkt is dat de term 'failed state' afkomstig is uit de Westerse wereld. Volgens islamitische tradities voldeed de Taliban aan de voorwaarden die de Islam stelt aan het besturen van een staat: een rechtsorde, een munteenheid en belastingstelsel en een heerser die de macht uitoefent. Voor Afghanistan is de Taliban dan ook een legitieme machthebber, om die reden zijn ook veel Afghanen (nog steeds) loyaal aan de Taliban. Een zwakke staat is volgens hen alsnog beter dan een staat van anarchie.⁶³

Volgens de Montevideo-conventie moet een natie aan enkele voorwaarden voldoen om als staat gedefinieerd te worden. De hoofdpunten daarvan zijn dat een natie inwoners moet hebben, er sprake moet zijn van een afgebakend territorium en een regering. De regering moet het geweldsmonopolie bezitten om hun autoriteit te kunnen beschermen.⁶⁴ Een ander belangrijk punt is dat een natie ook erkend moet worden door de internationale gemeenschap om een staat te kunnen zijn. De internationale regeringen erkende de regering onder autoriteit van de Taliban echter niet. Alleen Pakistan, Saudi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten erkenden het regime van de Taliban.⁶⁵

⁶⁰ Reinhard Schlagintweit, 'Afghanistan's road to failure', in: Christine Noelle-Karimi, Conrad Schetter en Reinhard Schlagintweit (red.), *Afghanistan – A country without a state?* (Londen, 2002), p. 164.

⁶¹ Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p. 5-6.

⁶² Schlagintweit, 'Afghanistan's road to failure' (2002), p. 164.

⁶³ *Ibidem*, p. 165.

⁶⁴ Montevideo Convention on the Rights and Duties of States (1933).

⁶⁵ Kristian Berg Harpviken, 'Caught in the middle? Regional perspectives on Afghanistan' in: Kristian Berg Harpviken (red.), *Troubled regions and failing states: the clustering and contagion of armed conflicts* (Oslo, 2010), p. 277-305.

Sociale factoren

De burgeroorlog die uitbrak als gevolg van de vrijgekomen machtspositie drukte zwaar op de Afghaanse bevolking. De *mujahadin*-bewegingen hadden zich ten tijde van het regime van Najibullah tegen de staat gekeerd en bevochten nu elkaar in een poging om de macht te grijpen.⁶⁶ De groeperingen van Hekymatyar en Massoud stonden lijnrecht tegenover elkaar. Uiteindelijk greep Achmed Sjah Massoud de macht in Kabul, maar daarmee eindigde de onrust niet. Geweld werd een vorm van cultuur. Geweld werd een bruikbaar politiek middel om voor eigen rechten op te komen. De *mujahadin*-bewegingen hadden niet langer vertrouwen in de regering, daarom namen ze het heft in eigen hand en deden ze een machtsgreep. Er was geen derde partij die vervolgens de bemiddeling tussen de beide *mujahadin*-bewegingen van Massoud en Hekmatyar kon leiden. Als gevolg hiervan raakten de groeperingen steeds verder van elkaar verwijderd. Het gevolg hiervan was de grote burgeroorlog die uitbrak.⁶⁷

Het radicaal islamisme floreerde in de periode na de val van de Sovjet-Unie. De regering onder Najibullah was niet in staat geweest om dit de kop in te drukken. Het radicaal islamisme vormde een bedreiging voor de Verenigde Staten. De dreiging van de Sovjet-Unie had plaats gemaakt voor de dreiging van de radicale islam.⁶⁸ De radicale islam zou voor de westerse wereld een indicator zijn om Afghanistan aan te duiden als een 'failed state', de latere aanslagen van Al-Qaeda maakten dit overduidelijk.⁶⁹

In 1994 wonnen de Taliban snel terrein in Kandahar en later ook in omliggende provinciën. In 1996 kon de Taliban Kabul overnemen en werd onder leiding van Mohammed Omar het Islamitische emiraat Afghanistan opgericht. De Taliban kwam in samenwerking met Al-Qaeda, samen voerden ze een schrikbewind in Afghanistan.⁷⁰ Afghanistan werd een broedplaats voor terrorisme, opiumbouw en drugsmokkelen, dit allemaal uit de naam van de Islam.⁷¹

Economische factoren

In 1989 werd Afghanistan samen met Pakistan de grootste leverancier van opium. Het verbouwen van opium was te wijten aan de burgeroorlogen, tijdens de oorlogen waren veel voedselgewassen vernietigd. Dit leidde tot een grote humanitaire crisis, na de burgeroorlog was er een grote hongersnood. De regering was niet in staat om dit op te lossen en opnieuw werd men afhankelijk van buitenlandse steun.⁷² De steun kwam echter langzaam op gang, veel van de financiële steun viel echter ten prooi aan corruptie.

Onder leiding van de Taliban bloeide de opiumhandel nogmaals op. Voor boeren was het makkelijker en lucratiever om hun gewassen te vervangen voor opium, er was namelijk veel geld mee te

⁶⁶ Russel Hardin, *One for All: the logic of Groupconflict* (Princeton, 1995), p. 143, via David Carment, 'Assessing state failure: implications for theory and policy', *Third World Quarterly* 24:3 (2003), p. 407-427.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 416.

⁶⁸ Saikal, 'Islamism, the Iranian revolution, and the Soviet invasion of Afghanistan', (2010), p. 112-134.

⁶⁹ Schneckener, *States at Risk* (2004), p. 5-6.

en Call, 'The fallacy of the 'failed state'' (2008), p. 1504.

⁶⁹ Bird en Marshall, *Afghanistan: how the West lost its way* (2011), p. 34-38.

⁷⁰ Saikal, 'Islamism, the Iranian revolution, and the Soviet invasion of Afghanistan', (2010), p. 133.

⁷¹ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. xvii

⁷² Rotberg, *State failure and state weakness in a time of terror* (2003), p.7.

verdienen.⁷³ Echter heeft de productie van opium geen relatie met armoede, meent Afghanistanexpert bij het Clingendaelinstituut, Jorrit Kamminga. Boeren krijgen volgens hem voldoende subsidies om voedselgewassen te verbouwen. Ze kiezen vaak voor het verbouwen van opium omdat ze de Taliban steunen of omdat ze door extremisten tot de teelt worden gedwongen.⁷⁴ De Taliban verdient namelijk grof geld aan de opiumhandel en ook worden er veel hoge functionarissen mee omgekocht.⁷⁵ Opium is een belangrijke inkomstenbron voor de Taliban en Al-Qaeda en zorgt ervoor dat de Afghaanse regering corrupt is, zij profiteren immers ook van de opiumverkoop.⁷⁶ Rotberg stelt ook dat de opkomst van corruptie een indicator is van een 'failed state', vaak gaat dit samen met de opkomst van criminele groeperingen en wapen- en drugsmokkel. De overheid is niet langer in staat om op te treden tegen criminele activiteiten, waardoor criminele groeperingen vrij spel hebben.⁷⁷ De corruptie zorgde er ook voor dat er ongelijke economische kansen waren voor de bevolking. De meest lucratieve banen waren in handen van de elitegroepen, de machthebbers. De bevolking op het platteland had nauwelijks kansen.⁷⁸ De grote ongelijkheid op economisch gebied zorgt voor een laag BBP in de Afghaanse plattelandsregio's. De economische factoren hebben alleen indirecte invloed op het mislukken van een staat. Slechte economische voorzieningen zorgen voor onrust en geweld. De onrust en geweld kunnen vervolgens hun weerslag hebben op sociale en politieke voorzieningen.⁷⁹

De aanslagen van 9/11 vormen het breekpunt tussen voorgaande periodes en de volgende periode. 'Failed states' werden tot dan toe gezien als een staat waarvan de regering de bevolking niet kan voorzien in haar primaire behoeften, bijvoorbeeld door een gebrek aan legitimiteit. De terroristische aanslagen zorgden ervoor dat de westerse wereld anders tegen het concept 'failed state' aan gingen kijken. Een 'failed state' wordt hedendaags gedefinieerd als een staat die een bedreiging vormt voor de westerse wereld, bijvoorbeeld omdat het terrorisme steunt.

⁷³ Bird en Marshall, *Afghanistan: how the West lost its way* (2011), p. 34-38.

⁷⁴ Michael von Schulenburg, 'Illicit Opium production in Afghanistan', in: Christine Noelle-Karimi, Conrad Schetter en Reinhard Schlagintweit (red.), *Afghanistan – A country without a state?* (Londen, 2002), p. 132.

⁷⁵ via Gerben van 't Hof, 'Heroïnestaat nr. 1 onder dwang van de Taliban', *Algemeen Dagblad* (woensdag 9 november 2016), p.19

⁷⁶ Peter van Ham en Jorrit Kamminga, 'Poppies for Peace: reforming Afghanistan's opium industry', *The Washington Quarterly* 30:1 (2006-07), p. 69-79, alhier 70-71.

⁷⁷ Rotberg *State failure and state weakness* (2003), p. 6-7.

⁷⁸ *Ibidem*, p.7

⁷⁹ Carment, 'Assessing state failure' (2003), p. 409.

Hoofdstuk 5: De 'War on Terror'

Periode na 9/11

De terroristische aanslagen van 11 september 2001 veranderden de wereld ingrijpend. Niet alleen veranderde de visie op een 'failed state'. Voor de Verenigde Staten is het ook een reden om in te grijpen in deze gebieden waar de overheid niet langer functioneert, daarbij werden ze gesteund door de internationale gemeenschap. Ook de *Noordelijke Alliantie*, met landen als Rusland, Oezbekistan en Iran, maakt hier onderdeel van uit. De alliantie werd gesteund door de minderheden in Afghanistan, in een poging om de Taliban te verdrijven.

De Taliban werd als aanstichter gezien van de aanslagen die de hele wereld versteld lieten staan. Dinsdag 11 september, kwart voor 9 in de ochtend (Amerikaanse tijd), veranderde de wereld ingrijpend, zo ook de visie op de 'failed state'. Mislukte staten werden niet meer gezien als een humanitaire crisis, maar als een bedreiging voor de westerse staten. Ze zouden een broedplaats voor terroristen zijn. Voormalig minister van Buitenlandse Zaken tijdens de regeerperiode van George W. Bush, Condoleezza Rice, gaat hierin mee: 'Today ... the greatest threats to our security are defined more by the dynamics within weak and failing states than by the borders between strong and aggressive ones'⁸⁰ Conflicten over grenzen tussen grootmachten zijn niet langer de voornaamste bedreiging, maar juist de zwakke staten vormen een bedreiging. 'It was also assumed that weak and poorly governed states were merely a burden to their people, or at most, an international humanitarian concern but never a true security threat.'⁸¹ Eerder ging men er vanuit dat de zwakke staten een humanitair probleem was voor de bevolking van de mislukte staat zelf. Het zou later blijken dat het ook als een veiligheidsprobleem voor de internationale gemeenschap moet worden beschouwd, volgens Rice.

De bedreiging waar Condoleezza Rice over spreekt zou voortkomen uit terroristische groeperingen die zich kunnen ontwikkelen binnen een 'failed state'. Door een gebrek aan autoriteit en wetteloosheid kunnen radicaliserende groepen zich ontwikkelen tot een terroristische organisatie zonder dat ze worden gestraft. Ze bevinden zich vaak in 'stateless areas', daar waar de regering niet langer controle heeft. In het geval van Afghanistan is dit het zuidelijke gebied op de grens van Pakistan, waar de Taliban zich vrij kan organiseren. Veel mensen in de regio zijn vervolgens loyaal aan een criminele organisatie, omdat de centrale overheid hen weinig kansen biedt. Politiek geweld is voor deze mensen een logische stap.⁸² Hier moet echter een kanttekening bij geplaatst worden, in de ogen van de Afghaanse bevolking biedt de Taliban juist vooruitgang. Zoals in een eerder hoofdstuk vermeld maakte de Taliban een einde aan de complete anarchie die heerste in de plattelandsregio's. Anderen betwisten echter of 'failed state' wel bijdraagt aan het ontwikkelen van terroristische organisaties.⁸³

⁸⁰ via James. A Piazza, 'Incubators of terror: Do failed and failing states promote transnational terrorism?', *International Studies Quarterly* 52 (2008), 469.

⁸¹ Condoleezza Rice, *Transformational diplomacy*, Georgetown University, Washington (18 januari, 2006) via <<https://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2006/59306.htm>> [geraadpleegd 22-12-2016].

⁸² James A. Piazza, 'Incubators of terror: Do failed and failing states promote transnational terrorism?', *International Studies Quarterly* 52:3 (2008), 469-488, alhier 471-472.

⁸³ Simons en Tucker, 'The misleading problem of failed states' (2007), 387-401.

Door de westerse landen wordt de Taliban echter bestempeld als een terroristische organisatie, mede door hun banden met Al-Qaeda. Daarbij komt dat ze in geen enkel geval de westerse waarden van de democratie naleven. Voor de Verenigde Staten en haar bondgenoten waren de criminele activiteiten en mogelijk terroristische activiteiten van de Taliban een reden om in te grijpen. De situatie die zich voordeed in 1979 herhaalt zich hier weer. Toen de Sovjet-Unie ingreep verloor de regering van Afghanistan haar soevereiniteit, en dus haar legitimiteit.⁸⁴ Met het ingrijpen van de Verenigde Staten gebeurde dit opnieuw. Al werd sinds 1996 de regering onder leiding van de Taliban al niet meer erkend door de internationale gemeenschap.⁸⁵

De Verenigde Staten en haar bondgenoten probeerden vanaf 2004 de overheidsinstellingen weer op te bouwen in het land. Daarnaast werd er veel geïnvesteerd in de infrastructuur, de economie, het onderwijs en andere primaire behoeften van de bevolking. Het gevaar schuilt hierin dat wanneer hervormingen van buitenaf worden opgelegd deze vaak mislukken. In Afghanistan wordt getracht een staat op te bouwen aan de hand van westerse waarden: een democratie met een scheiding van de wettelijke en rechtsprekende macht. Staten in het westen functioneren volgens deze principes, maar in niet-westerse mislukken vaak. Dit is te wijten aan het gegeven dat deze waarden niet functioneren in een andere culturele omgeving.⁸⁶ Tot op heden heeft de steun van de Verenigde Staten er nog niet toe bijgedragen dat Afghanistan als staat goed functioneert. Fund for Peace stelt in 2016 dat Afghanistan nog steeds tot een hogere risicogroep behoort, waarbij veel overheidsfuncties niet werken.⁸⁷

⁸⁴ Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (2002), p. 125.

⁸⁵ Harpviken, 'Caught in the middle?' (2010), p. 277-305.

⁸⁶ Peters en Schrijver, 'een multilaterale aanpak van het probleem van de 'falende staten'' (2004), p. 357-360.

⁸⁷ The Fund for Peace, 'Fragile States Index', *The Fund for Peace* <<http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2016>> [geraadpleegd 29-9-2016].

Conclusie

In de Status Quaestionis kwam al naar voren dat er geen sluitende definitie is voor het concept ‘failed state’. Fund for Peace heeft voor het jaar 2016 bepaald dat Afghanistan tot één van de meest fragiele staten ter wereld behoort. Er is gekeken of deze kenmerken in verschillende periodes toepasbaar zijn op de casus Afghanistan. Daarbij is niet alleen de visie van Fund for Peace gebruikt als leidraad, ook andere auteurs geven hun visie op factoren die kunnen wijzen op een mislukte staat. In hoeverre kan Afghanistan worden beschouwd tot een ‘failed state’ volgens deze verschillende standpunten?

Allereerst is er een duidelijke scheiding aan te wijzen in het concept ‘failed state’. Na de aanslagen wordt een mislukte staat gedefinieerd vanuit een terroristisch perspectief, voor de aanslagen werd dit vanuit humanitair perspectief gedaan.⁸⁸ De aanslagen van 11 september 2001 brengen een geheel nieuwe visie met zich mee. Het probleem van deze nieuwe definitie is dat een groot deel van de objectiviteit is verdwenen. Wie bepaalt wanneer een staat of de groeperingen binnen een staat een bedreiging vormen? Over het idee dat mislukte staten een voedingsbodem zouden bieden aan terroristische organisaties en daadwerkelijk een bedreiging vormen voor de westerse wereld zijn de meningen verdeeld. Sommigen menen dat terroristische organisaties vrij spel hebben in de regio’s waar de overheid niet langer de controle heeft, de zogenaamde ‘stateless areas’.⁸⁹ Anderen, zoals Simons en Tucker, menen dat terroristische organisaties alleen een bedreiging vormen voor de mislukte staten zelf en niet voor de westerse landen.⁹⁰ De bewering van Simons en Tucker zou de huidige definitie onderuit halen, want wanneer er geen sprake is van een bedreiging voor het westen dan is er ook geen sprake van een ‘failed state’. Daarnaast wordt er alleen gesproken over een bedreiging richting westerse landen. Over een bedreiging richting niet-westerse landen wordt niet gesproken. Kan een staat ook als mislukt worden beschouwd als het een bedreiging vormt naar omliggende niet-westerse landen of de eigen staat? Volgens de ‘oude’ definitie, die onder andere Rotberg en Fund For Peace hanteren, wel.

Een ‘failed state’ wordt vanuit westers perspectief bekeken, volgens de waarden van een moderne staat. Een moderne staat is opgebouwd volgens de waarden van een democratie, met gescheiden machten en een constitutie. Als een staat niet aan deze waarden voldoet kan deze worden aangemerkt als een ‘failed state’. Ook deze definitie is niet sluitend, omdat de definitie is opgesteld vanuit westerse principes. Voor de inheemse bevolking van een staat kan een machthebber als legitiem worden beschouwd. In het geval van de Taliban in de jaren ’90 maakte het regime een einde aan de complete anarchie die heerste in het land. Het regeerde volgens de islamitische wetten, had autoriteit en de bevolking was loyaal. Ook al komt dit niet overeen met hoe de westerse wereld een moderne staat ziet, volgens de Afghaanse bevolking functioneerde de staat wel.

Daarnaast hebben veel van de factoren die zowel Robert Rotberg als Fund for Peace hanteren grote invloed op elkaar. De economische factoren hebben invloed op de sociale en politieke gesteldheid in

⁸⁸ Schneckener, *States at Risk* (2004), p. 5-6.

en Charles Call, ‘The fallacy of the ‘failed state’’, (2008), p. 1504.

⁸⁹ Piazza, ‘Incubators of terror (2008), p. 471-472.

⁹⁰ Simons Tucker, ‘The misleading problem of failed states’ (2007), 387-401.

een land.⁹¹ Als er bijvoorbeeld een economische crisis is, dan kan dit zorgen voor sociale onrust. Die onrust beïnvloedt vervolgens weer de politieke situatie in het land. Het is dus haast onmogelijk om slechts aan enkele kenmerken van een 'failed state' te voldoen. Een land met een slechte economische situatie zal automatisch hoger op de lijst van 'failed states' staan. Echter heeft de politieke en sociale situatie ook weer invloed op de economische situatie, bijvoorbeeld doordat de economische grootmachten sancties opleggen omdat mensenrechten worden geschonden. Landen komen in een vicieuze cirkel terecht. Dit is ook te zien in de mate waarin voormalig koloniën nu aangemerkt worden als 'failed state'. Op het moment dat de (financiële) steun van de voormalige bezetter wegvalt, is het in veel gevallen moeilijk om een goed functionerende staat op te zetten.

Al met al is te stellen dat Afghanistan veel van de kenmerken bezit die worden gekoppeld aan een mislukte staat. Veel van de kenmerken die Rotberg en Fund for Peace hanteren zijn toepasbaar op Afghanistan in verschillende periodes. Het betekent echter niet dat de bevolking van Afghanistan ook ervaart dat Afghanistan een mislukte staat is. De definitie van een mislukte staat is door westerse waarden bepaald, Afghanistan wordt aan de hand van deze definitie getoetst. Inderdaad, de erkende regering van Afghanistan schiet in veel gevallen tekort. Zo zijn ze niet in staat om zelfstandig hongersnoden op te lossen of om een goed functionerend school- en gezondheidszorgsysteem op te zetten. Iets wat gedefinieerd wordt als een taak voor de overheid. Deze taken worden in veel gevallen overgenomen door andere partijen, waardoor het volk toch voorzien wordt in haar basisbehoeften.

De vraag rest in welke mate een staat dan mislukt is. Kan een staat alleen mislukt zijn als het aan alle kenmerken van een 'failed state' voldoet of zijn enkele kenmerken al voldoende om bestempeld te worden als een mislukte staat? Een staat zou nog voldoende kunnen functioneren bij de aanwezigheid van enkele kenmerken. In sommige gevallen nemen andere organisaties of groeperingen de taken van de overheid over als de overheid hier niet toe in staat is. Dit kan bijvoorbeeld gaan om de privatisering van de gezondheidszorg of het onderwijs. De tribale groeperingen in Afghanistan spelen hierbij een grote rol. Vaak nemen ze de rol van 'beschermheer' op zich om de veiligheid van de bevolking te kunnen waarborgen. In sommige gevallen ervaart de bevolking zelf niet dat de staat mislukt is, maar wordt dit door externe spelers bepaald. Als andere groeperingen functies van de staat overnemen, vervalt het geweldsmonopolie van de overheid. De overheid is dan niet enige organisatie die geweld gebruikt in een poging om haar eigen bevolking te beschermen. Deze trend is ook te zien in Afghanistan, waar de Taliban zich in eerste instantie opwierp als redder na de burgeroorlog. Later voerden zij een schrikbewind en regeerden ze door de bevolking te onderdrukken. Op het moment dat het geweldsmonopolie niet langer in handen is van de zittende regering, dan kunnen ze de veiligheid voor de eigen bevolking niet langer waarborgen. Rotberg stelt dan ook dat het waarborgen van veiligheid de prioriteit van de overheid moet zijn, eerder kunnen andere voorzieningen niet worden opgezet. Het geweldsmonopolie is dan ook de belangrijkste voorwaarde voor het bestaan van een volwaardige staat. In Afghanistan is gebleken dat de overheid dit in veel periodes niet heeft kunnen waarborgen, waardoor er dan ook onrust en strijd ontstaat. Dit heeft vervolgens zijn weerslag op andere ontwikkelingen, die er vervolgens aan bijdragen dat Afghanistan, of de Afghaanse overheid, ook op andere punten tekortschiet.

⁹¹ Carment, 'Assessing state failure' (2003), p. 409.

Bibliografie

Bronnen

Central Intelligence Agency, 'Country comparison: GDP – per Capita (PPP)', *The World Factbook* <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html>> [geraadpleegd 21-11-2016].

Hof van 't, Gerben, 'Heroïnestaat nr. 1 onder dwang van de Taliban', *Algemeen Dagblad* (woensdag 9 november 2016), p.19.

Montevideo Convention on the Rights and Duties of States (1933).

Rice, Condoleezza, 'The promise of democratic peace: why promoting freedom is the only realistic path to security', *Washington Post*, 11 December 2005 via <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/12/09/AR2005120901711.html>> [geraadpleegd 27-12-2016]

The Fund for Peace, 'Fragile States Index', *The Fund for Peace* <<http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2016>> [geraadpleegd 29-9-2016]

The Fund for Peace, 'the Indicators', *The Fund for Peace* <<http://fsi.fundforpeace.org/indicators>> [geraadpleegd 30-11-2016]

Literatuur

Bird, Tim, en Alex Marshall, *Afghanistan: how the West lost its way* (Yale University, 2011).

Call, Charles T., 'The fallacy of the "failed state"', *Third World Quarterly*, 29:8 (2008), 1491-1507.

Carment, David, 'Assessing state failure: implications for theory and policy', *Third World Quarterly* 24:3 (2003), p. 407-427.

Goor van, Luc, en Kumar Rupesinghe en Paul Sciarone (red.), *Between development and destruction* (Londen, 1996).

Grau, Lester W., 'Securing the borders of Afghanistan during the Soviet-Afghan War', *Journal of Slavic Military Studies* 28 (2015), p. 414-428.

Ham van, Peter en Jorrit Kamminga, 'Poppies for Peace: reforming Afghanistan's opium industry', *The Washington Quarterly* 30:1 (2006-07), p. 69-79.

Harpviken, Kristian Berg (red). *Troubled regions and failing states: the clustering and contagion of armed conflicts* (Oslo, 2010).

Helman, Gerard B., en Steven R. Ratner 'Saving failed states', *Foreign Policy* 89 (1992-1993), 3-20.

Ingram, Edward., 'Great Britain's Great Game: An introduction', *The International History Review* 2:2 (1980), 160-171.

Leffler, Melvyn P., en Odd Arne Westad (red.), *The Cold War, Volume III: endings* (Cambridge, 2010).

Noelle-Karimi, Christine, en Conrad Schetter en Reinhard Schlagintweit (red.), *Afghanistan – A country without a state?* (Londen, 2002).

Peters, Paul, en Nico Schrijver, 'een multilaterale aanpak van het probleem van de 'falende staten'', *Internationale Spectator* 7:8 (2004), p. 357-360.

Piazza, James A., 'Incubators of terror: Do failed and failing states promote transnational terrorism?', *International Studies Quarterly* 52:3 (2008), 469-488.

Rotberg, Robert I., *State failure and state weakness in a time of terror* (Washington, 2003).

Rubin, Barnett R., *The Fragmentation of Afghanistan* (2e druk, Yale, 2002).

Schneckener, Ulrich, *States at Risk: Fragile Staaten als Sicherheits- und Entwicklungsproblem* (Berlijn, 2004).

Simons, Anna, en David Tucker, 'The misleading problem of failed states: A 'Socio-Geography' of Terrorism in the Post-9/11 era', *Third World Quarterly* 28:2 (2007), 387-401.

Zartman, William, I.W., *Collapsed states: the disintegration and restoration of legitimate authority* (1995).
